

بررسی حقوق کودکان در جهان و ایران

فاطمه سعادت^۱، فاطمه جعفری کلیبر^۲

^۱ دانشجومعلم کارشناسی پیوسته دانشگاه فرهنگیان پردیس الزهرا تبریز (نویسنده مسئول)

^۲ دکتری زبان و ادبیات فارسی استادیار دانشگاه فرهنگیان تبریز

چکیده

کودک امروزه مهم‌ترین عضو خانواده تلقی می‌شود. توجه به کودک و مراعات حقوق او هدف پژوهش حاضر بررسی حقوق کودکان در جهان می‌باشد. روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی و مطالعه مقالات مروری است. جهت گردآوری اطلاعات از مطالعات کتابخانه شامل مقالات، پایان‌نامه‌ها، رساله‌ها و سایت‌هایی مانند [sid](#) - [nurmags](#) استفاده شده است. نتایج این مقاله با یافته‌های عابدینی، مشکی باف (۱۳۹۸) و عالمی و طایی (۱۴۰۰) همخوانی دارد. نتایج پژوهش حاضر حاکی بر آن است که حقوق کودکان، حقوق انسان‌هاست، زیرا اگر کودکان از مراقبت و حقوق ویژه‌ای برخوردار نباشند؛ نمی‌توانند از سلامت جسمی و روانی برخوردار باشند. در نتیجه جامعه آسیب می‌بیند و نسل‌ها متضرر می‌شوند. توجه و اهتمام به حقوق کودکان در چشم‌انداز نه‌چندان دور جوامع و جهان را به سوی سعادت و پیشرفت و موفقیت سوق خواهد داد.

واژه‌های کلیدی: کودک، حقوق بین‌المللی کودک

مقدمه

انسان دارای حقوقی ویژه و غیرقابل انکار و انتقال است و اعطای این حقوق به انسان لازمه زندگی بشری است که جدا از بحث کرامت انسانی، موجبات پیشرفت و بهبود شرایط زندگی او را نیز به همراه دارد. محروم داشتن انسان‌ها از حق خود، جامعه بشری را به سمت بی‌ثباتی در حوزه‌های مختلف سوق می‌دهد. حقوق فی مابین کودک و والدین با تولد کودک آغاز شده و تنها با مرگ آنها پایان می‌پذیرد؛ احترام به کرامت انسانی ایجاب می‌کند که برای کودک حقوقی هم‌چون سایر انسان‌ها به رسمیت شناخته شود و کودکان به دلیل سن کم و آسیب‌پذیری باید از حمایت‌های ویژه ای برخوردار باشند. (عابدینی، مشکی‌باف ۱۳۹۸)

گسترش حمایت بین‌المللی از بشر در سازمان ملل و نهادهای حقوق بشری موجب شده تا گروه‌های آسیب‌پذیر خاص هم چون کودکان در دهه‌های اخیر مورد توجه ویژه ای قرار گیرند و در حقیقت تدوین اسناد بین‌المللی در حمایت از حقوق کودک به ویژه کنوانسیون حقوق کودک ۱۹۸۹ نیز به همین منظور بوده که با استقبال بی‌نظیر دولت‌ها مواجه شده و اکنون در اکثر دولت‌ها در سطح قوانین ملی نیز پذیرفته و کاربرد (مهرپور به نقل از عابدینی و مشکی‌باف ۱۳۴ ص ۱۳) اعلامیه حقوق کودک در سال ۱۹۵۹ توسط سازمان ملل به تصویب رسید که در اصل ۶ بیان داشته کودک جهت پرورش کامل و صحیح نیاز به محبت دارد و باید تحت سرپرستی والدین خود باشد تا از فضایی امن و پرمهر برخوردار باشد. کودک را جز در مواردی استثنایی نباید از مادر جدا کرد و جامعه و مقامات دولتی موظف هستند به این امر توجه داشته باشند (اعلامیه حقوق کودک ۱۹۵۹)

هدف از این مقاله بررسی جوانب مختلف حقوق کودکان در جهان و بررسی این که کشورهای معاصر تا چه اندازه به این حقوق پایبند هستند و پاسخ به سوالات، حقوق کودکان شامل چه حقوقی است؟! و مردم جهان تا چه اندازه این حقوق را رعایت می‌کنند؟!

مبانی نظری

در لغت نامه‌ها، حقوق جمع حق و فارسی حق به معنی درست کردن، درست دانستن، تعیین نمودن، سزاوار شدن و ... آمده است (بیگدلی در ۱۳۸۰) کودک در لغت نامه به معنی کوچک، صغیر، طفل، بچه خردسال انسان، خواه پسر باشد خواه دختر، که به سن بلوغ نرسیده باشد. (دهخدا به نقل از طایی و عالمی، ۱۳۷۳)

در مقدمه اساسنامه سازمان بهداشت جهانی آمده که توسعه سلامت کودک اهمیت اساسی دارد و یکی از پایه‌های مهم برای شادی، ارتباطات هماهنگ و امنیت تمامی افراد بند ۱ ماده ۲ اساسنامه آمده که یکی از فعالیت‌های کلیدی سازمان، ارتقای سطح سلامت مادر و فرزند و تقویت توانایی زندگی در محیط در حال تغییر است. اگرچه صریحاً به کودکان مرتبط نیست، مقررات بند e ماده ۲ شرح می‌دهد که سازمان بهداشت جهانی باید در ایجاد خدمات سلامت و تسهیلات گروه‌های خاص مساعدت کند. کودکان و نیازهای ویژه آنان در دسترسی به مراقبت‌های سالم موجب می‌شود که جزء گروه‌های خاص قرار گیرند. مطابق اساسنامه سازمان، کودکان به عنوان افراد آسیب‌پذیر نیازمند حمایت هستند.

در اساسنامه سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۴۶ در باب مفهوم حق بر سلامت آمده: «بهره‌مندی از بالاترین سطح سلامت یکی از حقوق اساسی است که هر فردی بدون تمایز از حیث نژاد، مذهب، ذهاب، عقاید سیاسی و شرایط اقتصادی - اجتماعی از آن بهره‌مند است. پس در سال ۱۹۴۸ در بند اول ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر به حق بر سلامت توجه شده

است. مطابق این بند «هر فرد حق بهره‌مندی از استاندارد سلامت کافی از جمله مراقبت درمانی برای خود و خانواده اش باشد». (گل کرم، ۱۳۹۹)

حقوق مالی

حقوق مالی حقوقی است که متعلق آنها اموال است که خود بر دو نوع می باشد. یک دسته حقوق مالی قابل انتقال و معارضه است مانند حق تحجیر که میتوان آن را از طریق یکی از عقود به دیگری منتقل نمود. دسته دیگری که قابل انتقال نیست (محقق داماد، ۱۳۸۶: ۸۹)

حقوق کودکان جنگ

وضعیت کودکانی که در نتیجه تجاوز به عنف یا بهره کشی جنسی در موقعیت درگیری مسلحانه متولد شده‌اند، عموماً با سکوت یا اجتناب از سوی دولتها همراه بوده و همین امر موجب شده که حقوق آنها نسبت به برخورداری از آموزش و پرورش خانواده، هویت، امنیت جسمانی و روحی به شدت نقض شود. (گل کرم، ۱۳۹۹)

تغییرات اقلیمی

سال ۲۰۲۰ به عنوان گرم‌ترین سال ثبت شده و سطح دی‌اکسید کربن در اتمسفر به بالاترین میزان موجود در ۳٫۵ میلیون سال گذشته رسیده است. در بسیاری از نقاط جهان، مردم با تأثیرات ناشی از تغییرات اقلیمی مانند خشکسالی شدید، سیل، آلودگی هوا و کمبود آب روبرو هستند. این اتفاق‌ها سبب می‌شوند کودکان در مواجهه با سوء تغذیه و انواع بیماری، آسیب‌پذیری شوند. هر کودکی روی زمین، در معرض حداقل یکی از خطرات اقلیمی و زیست‌محیطی قرار دارد. بدون اقدامات فوری، این شمار افزایش می‌یابد. از آنجایی که تغییرات اقلیمی نظم محیط را برهم می‌زند، کودکان مجبور به رشد در دنیایی نابه‌سامان می‌شوند. تغییر اقلیم، بحرانی است که سلامت، تغذیه، تحصیلات، رشد، بقا و آینده آن‌ها را تهدید می‌کند. در شرایطی که این کودکان ضربه‌های متعدد آب و هوایی را تجربه می‌کنند، خدمات ضروری مانند آب، بهداشت و مراقبت‌های بهداشتی به شکلضعیفی ارائه می‌شود.

تخمین زده می‌شود ۸۵۰ میلیون کودک - از هر ۳ کودک ۱ نفر در سراسر جهان - در مناطقی زندگی می‌کنند که حداقل چهار مورد از این وضعیت‌های آب و هوایی و محیطی، با هم دیگر تداخل دارند. بیش از ۳۳۰ میلیون کودک - از هر ۷ کودک ۱ نفر در سراسر جهان - در مناطقی زندگی می‌کنند که حداقل از پنج نوع حادثه‌ی اقلیمی و محیطی آسیب دیده‌اند. تغییرات اقلیمی بسیار ناعادلانه است. هیچ کودکی مسئول افزایش دمای جهان نیست درحالی که بیش‌ترین هزینه را بابت آن پرداخت خواهد کرد. کودکان کشورهایی که تعهد کم‌تری نسبت به کودکان‌شان دارند، بیش از همه آسیب خواهند دید (کیمیا مترجم

(۱)

حق هویت

هویت به معنای کیفیت تشخیص فرد و شناسایی وی در جامعه معنا شده است. گشتگی، تهییودن، عدم تکامل زندگی و عدم نحوی که فرد بدون آن احساس توازن برای ادامه زندگی کند. این حقیقت که توسعه هویت جزء ضروری شخصیت فرد است، مورد وفاق همگان است و به عنوان حقوق بشر دارای ارزش حمایتی است زیرا منفعت کودک در آن منظور شده است (فصیح رامندی، منصوره، ۱۳۹۸)

حق تابعیت

تابعیت مصدر جعلی از باب «تبع، یتبع، تبعه» است. تبعه معنای پیرو، دنباله رو، فرمانبر بودن است و جمع آن اتباع است که در اصطلاح حقوق عرفی و به نوعی رابطه شخص و دولت معین اطلاق می شود رابطه ای که شخص با توجه به آن عضو جامعه ای میشود حق تابعیت میگویند (فصیح رامندی، ۱۳۹۸) به نقل از کاتوزیان).

روش شناسی

پژوهش ما بر حسب هدف از نوع پژوهش کاربردی است که جهت بررسی رابطه سبک های یادگیری روش مطالعه بر پیشرفت تحصیلی از روش های توصیفی استفاده می کنیم جهت دستیابی به هدف پژوهش از سایت استفاده شده است sid nurmags

با توجه به یافته ها و داده های جدول این گونه نتیجه گیری میشود که کودکان دارای حقوقی ویژه به دلیل قرار گرفتن در گروه های خاص و آسیب پذیر هستند. حقوق کودکان غیر قابل انکار است به همین دلیل دولت ها چه بخواهند چه نخواهند موظف به رعایت حقوق کودکان در جهان می باشند. هر کودک دارای شخصیت فردی برای خودش می باشد به همین دلیل کودکان بعنوان انسان دارای حقوق و این حقوق دارای ارزش حمایتی می باشد در دهه های اخیر حقوق ایران و بین الملل نگرشهای جدیدی برای حمایت از کودکان شکل داده است رعایت حقوق بشری موجب پیشرفت و کرامت های انسانی میشود کودکان و نوجوانان آینده سازان اسن جوامع هستند در راستای حمایت از آنها باید دولت ها کوشا باشند.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی حقوق کودکان در جهان می باشد. نتایج حاکی از آن است که حقوق کودکان موضوع قابل اهمیتی در جهان میباشد نتایج پژوهش نشان از آن است که مسئله حقوق کودک مسئله مهم اجتماعی در جهان است و انواع مختلفی از حقوق در جهان وجود دارد برخورد دار بودن یا نبودن کودکان از حقوق خود زندگی و سرنوشت آنها را تحت تاثیر خود قرار می دهد. در تبیین یافته های پژوهش حاضر میتوان گفت که حقوق کودکان، حقوق انسان ها است، زیرا اگر کودکان از مراقبت و حقوق ویژه ای برخوردار نباشند؛ نمیتوانند از سلامت جسمی و روانی برخوردار باشند. نتایج این پژوهش با پژوهش های عالمی و طلایی (۱۴۰۰) مطابقت دارد.

پیشنهادهای

طبق یافته‌های پژوهش‌ها مذکور پیشنهادهایی به شرح زیر مطرح می‌شود: حقوق کودک، حقوق انسان است دولت‌ها و مردم باید به این حقوق توجه بیشتری نشان بدهند امروزه تعداد کودکانی که از ساده‌ترین حق زندگی خود محروم هستند رو به افزایش است. باید به یاد داشته باشیم که کودکان بعنوان انسان در این دنیا حقوق مختص خودشان را دارند تلاشی در جهت رعایت این حقوق و افزایش آگاهی به جهت رعایت شدن این حقوق داشته باشیم

منابع و مآخذ

- ارزانیان، نسترن (۱۴۰۱)، بررسی خلاءهای قانون حمایت از حقوق کودکان و نوجوانان با تاکید بر نقش دفاتر حمایت از حقوق کودکان و نوجوانان دادگستری، (۵) (۱۳)، ص ۲۵۹_۲۷۰
- صفرزاده، علی اکبر (۱۴۰۱)، جهان شمولی حقوق بشر و پیامدهای آن، فصلنامه علمی پژوهشی، (۱۶) (۵۹)، ص ۱۶۹_۱۹۰
- عالمی، محمد حسین و طایی، فریبا (۱۴۰۰)، بررسی تطبیقی حقوق کودک از منظر حقوق ایران و بین الملل، فصلنامه علمی مطالعات حقوق بشر اسلامی، (۱۰) ۱، ص ۱۸۱_۲۰۴.
- کیمیا مترجم، ۱۴۰۰، مقاله‌ها و نوشته‌های بهداشت و تندرستی کودکان (مجله علمی - پژوهشی)
- گل کرم، شرمینه و همکاران (۱۳۹۹)، بررسی حقوق کودک از منظر حقوق ایران و کنوانسیون حقوق کودک، فصلنامه علمی، جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال سوم، شماره اول، ۲۵۵۷-۲۵۵۸
- فصیح رامندی، منصوره (۱۳۹۸)، مصداق‌های حقوق معنوی که در سیره رضوی و نظام حقوق ایران، فصلنامه علمی فرهنگ رضوی (۷) ۸۷، ۳_
- عابدینی، عبدالله، و مشکی باف، مهدی. (۱۳۹۸). حق بر ملاقات کودکان از منظر حقوق بین الملل. خانواده پژوهی، ۱۵ (۵۸)، ۲۱۳_۲۳۰
- مهرپرور، ح (۱۳۹۰)، نظام بین المللی حقوق بشر، چاپ چهارم، تهران: انتشارات اطلاعات
- اعلامیه حقوق کودک اصل ۶ (۱۹۵۹)
- بیگدلی محمد رضا (۱۳۸۰)، حقوق کودک و کودکان معلول در قوانین داخلی و بین المللی، پژوهشکده کودکان استثنایی، تهران: ۱۳:۴۳۱۳:۴۳